

Statusrapport per desember 2012
Felles trygghet – felles ansvar
Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme
(2010-2013)

Samlet tiltaksoversikt

NR.	TILTAK	ANSVARLIG	STATUS
1.	Etablering av en ressursgruppe av forskere	JD	Gjennomført
2.	Forskning på radikaliserings og voldelig ekstremisme – med vekt på forebyggende tiltak	JD, UD, FD, BLD	Gjennomført
3.	Nettportal for økt bevisstgjøring og kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme	JD	Gjennomført
4.	Årlig konferanse om voldelig ekstremisme	JD	Gjennomført
5.	Bedre informasjon om regelverket for personer som kan innebære en sikkerhetsrisiko	JD	Gjennomført
6.	PSTs årlige trusselvurdering	JD	Gjennomført
7.	Utarbeide en veileder for hvordan unngå terrorfinansiering	JD	Gjennomført
8.	Rapportering på handlingsplanen	JD	Gjennomført
9.	Oversette handlingsplanen for internasjonal kunnskapsdeling	JD	Gjennomført
10.	Revidere regjeringens strategi for krisekommunikasjon	JD, SMK, UD, FD, HOD	Under gjennomføring
11.	Etablering av en tverrsektoriell koordineringsgruppe for oppfølging av handlingsplanen	JD	Gjennomført
12.	Politirådene / SLT skal koordinere arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme lokalt	JD	Under gjennomføring
13.	Videreutvikle politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT	JD	Under gjennomføring
14.	PSTs bevisstgjøringstiltak overfor ordinært politi	JD	Gjennomført
15.	Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt	JD/aktuelle departement	Under gjennomføring
16.	Styrking av beredskapen mot voldsepisoder i skolen	JD, KD	Gjennomført
17.	Justis- og politidepartementets	JD	Gjennomført

	kommunikasjonsstrategi		
18.	Møteplasser for dialog og kontakt mellom representanter for sivilt samfunn og offentlige myndigheter sentralt og lokalt	JD, AD, UD, BLD, KUD, KD	Gjennomført
19.	Videreutdanning om norske samfunnsforhold for religiøse ledere med utenlandsk bakgrunn	BLD	Gjennomført
20.	Internasjonal dialog	UD	Gjennomført
21.	Opplæring i norsk samfunnskunnskap og demokratiforståelse for nyankomne innvandrere	BLD	Gjennomført
22.	Politiets arbeid for dialog og ytringsfrihet	JD	Gjennomført
23.	Styrket samarbeid mellom kriminalomsorgen og andre statlige og kommunale myndigheter	JD	Gjennomført
24.	Kriminalomsorgen skal kartlegge risikofaktorer generelt og individuelt	JD	Under gjennomføring
25.	Videreutvikle politiets bekymringssamtale	JD	Gjennomført
26.	Styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid gjennom samarbeid med politiråd/SLT	KRD/Husbanken/JD	Under gjennomføring
27.	Arbeid for å få flere til å fullføre videregående opplæring	KD	Under gjennomføring
28.	Særskilt innsats overfor unge utenfor arbeidsmarkedet	AD	Under gjennomføring
29.	Tros- og livssynstilbud til innsatte	JD, KUD	Delvis gjennomført
30.	Strategi for å forebygge aggressiv og voldelig atferd blant barn og unge	BLD, HOD, JD	Under gjennomføring

Økt kunnskap og informasjon

Tiltak 1: Etablering av en ressursgruppe bestående av forskere

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Justisdepartementet har hatt tett kontakt med forskere på feltet i utarbeidelsen av handlingsplanen og i forbindelse med oppfølgingen av planen. Det kan i denne sammenheng særlig nevnes arbeid med konferansen (tiltak 4) og nettportalen (tiltak 3). I løpet av 2012 har Justisdepartementet støttet Konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet, se tiltak 2. Konsortiet fungerer som en arena for kunnskapsutveksling og kompetanseutvikling. Vi anser tiltaket som gjennomført ved medlemskap i dette nettverket.

Tiltak 2: Forskning på radikaliserings og voldelig ekstremisme – med vekt på forebyggende tiltak

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Våren 2002 etablerte Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) og Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) et konsortium for å samle forskningsressurser innenfor feltet terrorisme og internasjonal kriminalitet. Fra og med sommeren 2004 har også Politihøgskolen (PHS) vært en del av dette samarbeidet. Til sammen utgjør dette ett av de tyngste og mest anerkjente forskningsmiljøene i Europa på disse områdene. Konsortiet har blant annet etablert forskningskompetanse på forebygging av voldelig ekstremisme/terrorisme, islamistisk terrorisme i Europa, høyreekstremisme/kontra-jihadisme, terrorisme i og mot Norge, ekstremistiske organisasjoner, terroristers målutvelgelse og metodebruk, terrorberedskap og antiterrorpolitikk, og internasjonalt politiarbeid. Pr. høst 2012 består brukersiden av konsortiet av følgende departementer, direktorater og næringsorganisasjoner: Justisdepartementet, Utenriksdepartementet, Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, Oljeindustriens landsforening, Norges Rederiforbund, Den norske krigsforsikring for skib og Jernbaneverket. Den viktigste formidlingskanalen er en serie med konsortiumseminarer (6-10 i året), samt nettsiden (<http://www.nupi.no/Virksomheten/Konsortium-for-forskning-paa-terrorisme-og-internasjonalt-kriminalitet>)

Midlene som kommer inn fra brukermedlemmene i konsortiet, blir i hovedsak fordelt mellom de tre forskningsinstitusjonene NUPI, FFI og PHS til langsiktige og kortsiktige forskningsprosjekter. FFI bruker sin andel av konsortiumsmidlene innenfor forskning om transnasjonale jihadistnettverk, men har også nye satsinger på anti-islamisme (kontra-jihadisme) og høyreekstremisme i Russland. NUPI har sin hovedinnsats innenfor feltene antiterrorpolitikk, korrupsjon og organisert kriminalitet, mens Politihøgskolen har sin hovedinnsats innenfor temaer som forebygging og bekjempelse av terrorisme og organisert kriminalitet. Radikalisering har vært et gjennomgående tema ved alle de tre institusjonene. I tillegg til de midlene som fordeles til NUPI, FFI og PHS for å finansiere forskning (bl.a. flere doktorgradsprosjekter), brukes også en mindre del av midlene til formidlingstiltak, særlig konsortiumseminarer.

JD utbetalte 800 000 kr. til konsortiet i 2012. Dette var en samlet utbetaling til konsortiet på vegne av departementet og underliggende etater.

Videre har JD i 2012 tildelt et forskningsoppdrag og medfølgende forskningsmidler på 400 000 kr. til Politihøgskolen. Det er bedt om en kunnskapsgjennomgang som skal resultere i en rapport om radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. Rapporten skal vise eksisterende forskning på feltet, med henblikk på å skaffe grunnlag for å konkretisere utfordringer og muligheter for politimetodisk innsats som utnytter internett i forebyggende og avvergende øyemed. JD vurderer at en slik rapport både vil ha en betydelig informasjonsverdi i seg selv, men kan også eventuelt brukes som et forprosjekt som kan belyse behov for langsiktig forskning. JD vil på bakgrunn av rapporten vurdere videre forskningsinnsats på feltet.

JD deltar i et pan-europeisk forskningsprosjekt med formål om å styrke kunnskapen om hvilke tiltak som er effektive med tanke på å forebygge og motvirke høyreekstremisme. Prosjektet, som finansieres av EU kommisjonen, gjennomføres i fellesskap av det svenske Justitiedepartementet og Institute for Strategic Dialogue i perioden 2012-2014. I prosjektet vil man blant annet ta for seg forekomsten av høyreekstremisme i ti europeiske land (Norge, Sverige, UK, Nederland, Finland, Danmark, Tyskland, Polen, Ungarn og Slovakia) og se på hvilke tiltak myndigheter og frivillige organisasjoner har iverksatt i denne sammenheng. Det skal utarbeides en rapport hvor blant annet forebyggende tiltak og best practice identifiseres. Videre skal det utarbeides en praktisk håndbok for førstelinjen samt internettbaserte kunnskapsverktøy, og det tas sikte på å etablere et nettverk av eksperter på feltet for utveksling av kunnskap. En rapport som gir en kortfattet oversikt over høyreekstremisme i de ulike landene er allerede utarbeidet og finnes her: <http://www.strategicdialogue.org/FarRightEM.pdf>

Forskere ved FFI bistår JD i arbeidet med konkrete enkeltsaker vedrørende personer som kan utgjøre en trussel mot grunnleggende nasjonale interesser. FFI er en viktig premissleverandør hva gjelder informasjon fra åpne kilder i slike saker.

PST har i løpet av 2012 styrket samarbeidet med nasjonale forskningsmiljøer innen terrorisme. Høsten 2012 inngikk PST en avtale med FFI om tettere samarbeid på tema knyttet til terrorisme. Formålet er å skape et bredere miljø for diskusjon rundt status og utviklingstrekk innen terrorismeutfordringer.

FD har videreført sin satsning på forskning innen terrorisme, og forskningsfokuset har blitt utvidet i kjølvannet av 22.juli 2011. FDs støtte til forskning innen feltet gis blant annet gjennom støtte til FFIs forskningsprosjekt TERRA, hvis hovedformål er å frembringe forskningsbasert kunnskap om ikke-statlige aktører med transnasjonal slagkraft, slik at FFI kan bidra til å gi forsvarssektoren og også andre deler av offentlig forvaltning et best mulig grunnlag til å planlegge for trusselen fra den type aktører.

Siden 1999 har FFI kontinuerlig forsket på terrorisme, blant annet gjennom TERRA-prosjektet. I dag er TERRA-prosjektet blant de fremste i verden på feltet terrorismestudier. Etter 11.september 2001 har forskning innen terrorisme vært et av FFIs hovedfokus og forskningen har vært spisset mot militante islamistiske nettverk som opererer over landegrensene. Forskningen innen militant islamisme har blant annet vært rettet mot å frembringe relevant kunnskap om terrorister: hvordan terrorister radikaliseres og rekrutteres, hvordan de opererer og hva som motiverer dem. Å frembringe slik kunnskap er en viktig del av det forebyggende arbeidet.

Etter 22. juli 2011 har FFI, i samråd med FD, lagt opp til å utvide sitt fokus til også å omfatte såkalt «anti-jihadisme» og høyreekstremisme, og det er igangsatt arbeider med dette som formål i TERRA-prosjektet. Terrorforskningen har blitt utvidet både med tanke på å øke nedslagsfeltet og på å øke antall innsatsområder, i tråd med Regjeringens intensjon om å styrke forskningen på alle former for ekstremisme og radikaliseringsprosesser. Fremover vil det også i økt grad forskes på norske forhold, blant annet fremveksten av et stadig mer synlig miljø av Al-Qaida sympatisører i Norge. TERRA-prosjektet har ansatt to forskere til å arbeide med henholdsvis voldelig anti-islamisme i Vest-Europa og høyreekstremisme i Russland.

Studier som er under arbeid i FFI inkluderer radikal islamisme i Norge, soloterrorisme, jihadisters bruk av internett, Al-Qaida i Irak, Boko Haram i Nigeria, muslimske fremmedkrigere, «Jihad-kultur» og anti-jihadisme i Vest-Europa.

For den neste perioden (2013- 2015) er det fra FD bevilget totalt 6.900.000 kr i særstøtte til TERRA VI-prosjektet «Fremtidens terror- og opprørsgrupper».

I tillegg til den brede terrorforskningen som utføres av FFI, bevilger FD støtte til terrorforskning gjennom tilskuddsordning til akademiske institusjoner og universitetsmiljø innen sikkerhets- og forsvarspolitisk forskning. Forskningsstøtten fordeler seg ca. 50/50 mellom støtte til prosjekter av i utgangspunktet ettårig varighet, samt doktor- og postdoktorstipender over tre år. FD bevilger i dag 800.000 kr i årlig støtte til doktorgradstipendiater og 850.000 kr i årlig støtte til postdoktorstipendiater.

UD utbetalte 400.000 kr. til Konsortium for forskning for forskning om terrorisme og internasjonale kriminalitet i 2012.

UD støttet i 2011 Manchester Metropolitan University med kr. 670.000 til et forskningsprosjekt som søker å identifisere positive og negative faktorer med tanke på bedre implementering av rehabiliterings-, reintegrerings- og utdanningsprogram i utlandet. Som et produkt av prosjektet ble boken *Deradicalizing Violent Extremists. Counter-radicalization and deradicalization programmes and their impact in Muslim Majority States* utgitt i 2012.

BLD har i samarbeid med JD og UD finansiert Holocaustsenterets undersøkelse ”Antisemittisme i Norge?”. Holocaustsenterets undersøkelse viser at 12,5 prosent av befolkningen har utpregede fordommer mot jøder, og at det er langt mer skepsis til andre grupper, som muslimer, somaliere og rom. De som har de sterkeste antisemittiske holdningene er også de som uttrykker mest avvisende holdninger til andre grupper.

BLD har fortsatt støtteordningen *Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*, vi gir grunnstøtte til *Barne- og ungdomsorganisasjonene*, og vi har støtteordningen *Mangfold og inkludering*, som også har disse organisasjonene som målgruppe.

Tiltak 3: Nettportal for økt bevisstgjøring og kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

JD lanserte den 6. desember 2011 nettsiden www.radikalisering.no som skal bidra til å sikre at kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme er lett tilgjengelig. Nettsiden bidrar til å synliggjøre myndighetenes arbeid på feltet og gir kunnskap om hvem som kan kontaktes dersom man ønsker råd, hjelp eller informasjon.

Tiltak 4: Årlig konferanse om voldelig ekstremisme

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Den 29. mai 2012 arrangerte JD i samarbeid med Stiftelsen Arkivet og Støttegruppen 22. juli konferansen «Aldri mer 22. juli» om radikaliserings og voldelig ekstremisme. Konferansen ble overført på nett-tv. Tema for konferansen var ytringsfrihet og ytringsansvar, samt hva historien kan lære oss om å leve videre med dramatiske erfaringer.

Tiltak 5: Bedre informasjon om regelverket for personer som kan innebære en sikkerhetsrisiko

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

JD har på nettsiden radikalisering.no lagt ut relevant informasjon om regelverk for personer som kan innebære en sikkerhetsrisiko. Informasjon om utlendingslovgivningen er også tilgjengelig på Utlendingsdirektoratets nettsider www.udi.no. Dette vil bidra til økt informasjon om aktuelt regelverk.

Tiltak 6: PSTs årlige trusselvurdering

Ansvarlig: Justis- og beredskapsdepartementet

Den 17. januar 2012 fremla PST «Åpen trusselvurdering» for 2012. Dette er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs hovedansvarsområder. Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser. Trusselvurderingen er publisert på www.pst.politiet.no.

Tiltak 7: Utarbeide en veileder for hvordan unngå terrorfinansiering

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Veilederen er publisert på JDs nettsider samt på www.radikalisering.no. Formålet med veilederen er å gi informasjon og råd for hvordan man kan unngå støtte til terrorfinansiering, herunder hvilke undersøkelser man kan gjøre i forkant av donasjoner.

Tiltak 8: Rapportering på handlingsplanen

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Statusrapportering på tiltakene i planen publiseres på www.radikalisering.no og Justisdepartementets nettside www.regjeringen.no/jd.

Tiltak 9: Oversette handlingsplanen for internasjonal kunnskapsdeling

Ansvar: Justis- og politidepartementet

Engelsk versjon av handlingsplanen finnes på www.radikalisering.no og de engelske sidene av www.regjeringen.no/jd.

Deltakelse i internasjonale fora er svært nyttig for oppfølgingen av arbeidet på feltet. I denne sammenheng nevnes at Norge deltok under EU-kommisjonens oppstartsmøte for RAN-nettverket (Radicalisation Awareness Network) i september 2011. RAN skal være et paraplynettverk for praktikere og lokale aktører som jobber med radikaliserings og voldelig ekstremisme. Hensikten med nettverket er todelt: å utveksle erfaringer på praktikernivå, samt å komme med anbefalinger fra praktikere til politiske beslutningstakere. Siden opprettelsen av RAN er det etablert åtte undergrupper, hvor praktikere og ressurspersoner fra ulike europeiske land deltar. Arbeidsgruppene dekker følgende områder: forebygging, deradikalisering, fengsel & friomsorg, internett & sosiale medier, politi, helse, ofre for voldelig ekstremisme og til sist en gruppe for indre/ytre dimensjoner og utenriksrettet arbeid. Norske representanter deltar i flere av gruppene. I de ulike undergruppene deles erfaringer fra praktisk arbeid med den hensikt å spre best practices og utvikle politikkanbefalinger. I januar 2013 arrangeres en felles samling for hele RAN-nettverket, etterfulgt av en høynivåkonferanse påfølgende dag. Norge vil delta begge disse dagene, blant annet med Justisministeren under høynivåkonferansen.

Tiltak 10: Revidere regjeringens strategi for krisekommunikasjon

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet

Regjeringens strategi for krisekommunikasjon ble sist oppdatert i 2005, i etterkant av flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia. Justisdepartementet har revidert strategien og vil sende et utkast til oppdatert strategi på høring til Statsministerens kontor, UD, HOD og FD.

Styrke myndighetenes samhandling

Tiltak 11: Etablering av en tverrsektoriell koordineringsgruppe for oppfølging av handlingsplanen

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

En tverrsektoriell koordineringsgruppe er etablert. Det har vært avholdt to møter i gruppen i 2012. Departementer som har tiltak i handlingsplanen er invitert til møtene. Gruppen bidrar til informasjonsutveksling mellom departementene og gjensidig orienteringer om aktiviteter og tiltak.

Tiltak 12: Politirådene / SLT skal koordinere arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme lokalt

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

PST har et samarbeid med SaLTto ("Sammen lager vi et tryggere Oslo", SLT i Oslo) og har holdt foredrag om radikaliserings i denne sammenheng. Videre gjennomfører flere av PSTs enheter i politidistriktene jevnlig foredrag og møter med lokalt politi, kriminalomsorgen, politiråd og SLT-strukturen. PST gjennomfører også årlige samlinger med avgangselevne ved Politihøgskolen og Kriminalomsorgens utdanningscenter for å sette fokus på bevisstgjøringstiltak knyttet til radikaliserings.

Politidistriktene har i varierende grad arbeidet med temaet radikaliserings og voldelig ekstremisme. Politirådenes rolle i denne sammenheng er i hovedsak informasjonsutveksling, og i mindre grad koordinering av et pågående arbeid som involverer flere etater og virksomheter. Det er varslet gjennom Prop. 1 S (2012-2013) at JD vil ta initiativ til en bredere evaluering av samarbeidet i politiråd. En slik evaluering vil se nærmere på samarbeidet både sett fra politiets side og fra kommunenes side.

Tiltak 13: Videreutvikle politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Politidirektoratet gjennomførte i 2011 den første evalueringen av politiets arbeid i politiråd. Evalueringen viste at politirådssamarbeidet siden innføringen høsten 2006 har fått betydelig utbredelse. Politiet hadde pr. juni 2011 (som var tidspunktet for datainnsamlingen) etablert et politirådssamarbeid med 389 av landets 429 kommuner. De fleste er enkeltpolitiråd, bestående av en kommune og den lokale politienhet. Andre er sammensatte politiråd der flere kommuner inngår.

Evalueringen viste at politilederne gjennomgående er positive til samarbeidet i politiråd. Et flertall ga uttrykk for at samarbeidet har bidratt til bedre informasjonsflyt og hyppigere kontakt mellom

politi og kommune, at kommunen i større grad tar ansvar for kriminalitetsforebygging og til en klarere ansvarsdeling mellom politi og kommune. Videre mente et flertall at politirådene bidrar til et styrket kunnskapsgrunnlag, til synliggjøring av de lokale utfordringer og derigjennom til etablering av en felles problemforståelse.

Evalueringen viste at man i politirådene tar opp en lang rekke temaer til diskusjon. Emnene som har hatt størst fokus i politirådene er barn og unge, rusmiljøer, narkotika, uteliv og skjenking, politiets organisering og ressurser, samt trafikk. Utover dette var det stor bredde i temaer som hadde vært tatt opp på politirådsmøtene – vinningskriminalitet, vold i nære relasjoner, seksuallovbrudd, organisert kriminalitet, radikalisering og voldelig ekstremisme for å nevne noen temaer.

I oppsummeringen av rapporten vurderer Politidirektoratet det dithen at politirådssamarbeidet bidrar til å realisere de politiske målsetningene bak ordningen. Det trekkes frem at politirådene bidrar til:

- styrket samarbeid mellom politi og kommune
- styrket kunnskapsgrunnlag
- ansvarliggjøring og involvering av lokale myndigheter i det kriminalitetsforebyggende arbeidet
- styrking av idealet om lokalt forankret politi
- omsetning av kunnskap om lokale problemer

Evalueringen gir viktig kunnskap i arbeidet med å videreutvikle politiets rolle i politirådene. Politidirektoratet har startet et oppfølgingsarbeid for å styrke politiets arbeid i politiråd ytterligere.

JD har gjennom Prop. 1 S (2012-2013) varslet en oppfølgende evaluering av samarbeidet i politiråd sett både fra politiets og kommunenes side.

Politidirektoratets veileder "Politiet i lokalsamfunnet" er under revisjon.

Ved Politihøgskolen er det utarbeidet en ny lærebok i forebyggende politiarbeid. Boka heter "I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid" og er skrevet av Elisabeth Myhre Lie.

Politidirektoratet ser nærmere på bruk av denne og annet materiale for å styrke kompetansen om kommunen som et politisk organ og dens beslutningsprosesser, samt tilgjengelige kriminalitetsforebyggende virkemidler. Man ser også nærmere på økt bruk av politiets interne elektroniske fagportal for å spre kunnskap om kriminalitetsforebyggende virkemidler.

Tiltak 14: PSTs bevisstgjøringstiltak overfor ordinært politi

Ansvarlig: Justis- og beredskapsdepartementet

PSTs bevisstgjøringstiltak er en pågående aktivitet. Formålet med bevisstgjøringstiltaket har vært å øke kunnskapen hos PSTs viktigste nasjonale samarbeidspartnere om radikalisering. Arbeidet startet med "Dialogprosjektet" i 2007, som satte fokus på islamistisk "homegrown"-radikalisering i Norge. Dialogprosjektet ble fra 2009 videreført som et fast satsingsområde for PST og har

endret beskrivelsestittel til bevisstgjøringstiltak om radikaliserings. Bevisstgjøring er et mer egnet og presist begrep for å beskrive det faktiske innholdet i satsningen. Satsningsområdet ble fra 2009 bredere anlagt enn kun islamistisk "homegrown"-radikaliserings, og omfatter nå også bevisstgjøring om andre former for politisk radikaliserings, herunder ulike former for høyreekstremisme. PSTs rolle i tidlig forebygging av radikaliserings er å være en rådgiver og faglig ressurs for det ordinære politiet og kriminalomsorgen.

Våren 2012 utarbeidet PST ved Den sentrale enhet (DSE) en mal for et foredrag om forebygging av radikaliserings og ekstreme miljøer. Foredraget er distribuert til PSTs enheter i politidistriktene. PST bruker foredraget som et verktøy i bevisstgjøringsarbeidet overfor ordinært politi og andre relevante aktører.

DSE ønsker å videreføre tiltaket gjennom kontinuerlig samarbeid med kontaktpersoner ved politistasjonene og fengslene i Oslo. Dette vil kunne være med på å sikre at konkrete saker relatert til radikaliserings og voldelig ekstremisme blir fulgt opp på en effektiv måte.

Tiltak 15: Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, i samarbeid med alle aktuelle departementer.

Det er opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe på embetsnivå, bestående av representanter fra i alt sju departementer, for å se på taushetsplikt og informasjonsutveksling i forebyggende øyemed. Arbeidsgruppen ledes av JD. I tillegg til å være nedfelt som tiltak i handlingsplanene «Felles trygghet – felles ansvar» og «Gode krefter», er arbeidet til arbeidsgruppen også forankret i Regjeringens strategi for forebygging: Fellesskap – trygghet – utjevning (2009).

Arbeidsgruppen samarbeider med en tilsvarende gruppe som ledes av HOD. Departementene har igangsatt et arbeid for å undersøke hvordan taushetspliktsbestemmelsene praktiseres i de ulike sektorene. Arbeidet utføres av NOVA og ventes ferdigstilt våren 2013.

Tiltak 16: Styrking av beredskapen mot voldsepisoder i skolen

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

I samarbeid med Utdanningsdirektoratet gjennomførte Politidirektoratet i 2009-2010 et informasjonsopplegg om forebygging av alvorlige hendelser i skolen. Programmet er todelt. Politiets forebyggende tjenester hadde ansvar for å gjennomføre et møte med skolens ledelse ved alle landets skoler etter en mal fastsatt av Politidirektoratet, mens Utdanningsdirektoratet hadde ansvar for oppfølgingen av beredskapsøvelser ved skolene. Programmet ble evaluert av Utdanningsdirektoratet i 2010 og i 2011. Evalueringen i 2011 viste at 24 % av barneskolene, 49 % av 1-10 skolene, 73 % av ungdomsskolene og 82 % av videregående skoler hadde gjennomført møtet med politiet. Videre hadde 67 % av skolene utarbeidet beredskapsplaner for alvorlige skolehendelser. På bakgrunn av evalueringen har de to samarbeidende direktoratene besluttet å gjennomføre programmet på nytt for skoleåret 2013/2014.

Styrket dialog og økt involvering

Tiltak 17: Justis- og politidepartementets krisekommunikasjonsstrategi

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

JDs krisekommunikasjonsstrategi er revidert.

Tiltak 18: Møteplasser for dialog og kontakt mellom representanter for sivilt samfunn og offentlige myndigheter sentralt og lokalt

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeidsdepartementet, Utenriksdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet

Justisministeren har hatt dialogmøte med ulike minoritetsorganisasjoner hvor en rekke ulike temaer diskuteres.

Politidirektoratet viser til at politidistriktenes kontakt med det sivile samfunn fremgår blant annet av distriktenes arbeid gjennom politiråd/SLT. Videre viser distriktenes strategiske analyser at det er en utstrakt kontakt på mange nivåer mellom politiet og det sivile samfunn.

BLD opplyser at Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har etablert samarbeid med flere kommuner, fylkeskommuner og innvandrersorganisasjoner. Formålet med dette samarbeidet er å stimulere til etablering og utvikling av lokale møteplasser, som kan bidra til økt dialog og samhandling. I møte med kommuner og organisasjoner ble det gitt råd og veiledning samt formidlet IMDi's guide om utvikling av lokale møteplasser. Arbeidet har dessuten fått et særskilt fokus i IMDi's partnerskapsamarbeid med kommuner og bydeler. Tiltakene har bidratt til at det er blitt etablert nye dialogfora/møteplasser, samt at en del kommuner har igangsatt prosesser for etablering og utvikling av møteplasser. Dialogforum innlandet for religiøse ledere i Hedmark og Oppland, som er etablert i regi av Hamar Bispedømme, er et eksempel.

IMDi arrangerte, i samarbeid med fylkeskommunen og fylkesmannen i Oppland, for 9. gang "Maihaugenkonferansen" i Lillehammer, 9. og 10. mai 2012, hvor 600 personer fra kommuner, fylkeskommuner, ulike direktorater og andre statlige instanser samt fra ulike frivillige organisasjoner deltok. Samfunnsdeltakelse, tillit og tilhørighet var hovedtemaet for konferansen. I samarbeid med innvandrersorganisasjoner, tradisjonelle frivillige organisasjoner, bydel Søndre Nordstrand og bydeler i Groruddalen i Oslo, arrangerte IMDi et idéseminar den 15. mars 2012. Det var 80 personer fra ulike bydeler, innvandrersorganisasjoner og tradisjonelle frivillige organisasjoner som deltok på seminaret. Hensikten med seminaret var å bidra til etablering og utvikling av dialog, samarbeid og samhandling mellom ulike organisasjoner og lokale myndigheter, samt mellom innvandrersorganisasjoner og de tradisjonelle frivillige organisasjoner. I tillegg var det et mål å kartlegge faktorer som hemmer eller fremmer et slikt samarbeid. Seminaret har blant annet bidratt til at flere ulike organisasjoner og bydelsadministrasjoner i Groruddalen er blitt kjent med hverandre.

I 2011 ble det over tilskuddsordningen “Frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling” (kap. 821, post 71) delt ut kr. 10 215 735,- i tilskudd til aktiviteter og tiltak i lokalsamfunn. Formålet med tilskuddet er å skape møteplasser i lokalsamfunn på tvers av etnisk og nasjonal opprinnelse. Tilskuddsmottakere og samarbeidspartnere inkluderer innvandrersorganisasjoner, andre frivillige organisasjoner, kommuner og privatpersoner. Det ble gitt tilskudd til tilsammen 790 tiltak og aktiviteter på landsbasis. Det er fylkeskommunene som på vegne av IMDi saksbehandler søknader i ordningen.

IMDi har i 2012 bevilget støtte til Nansen fredssenters prosjekt “Deltakelse gjennom økt forståelse”. Gjennom bruken av dialogmetoden skal prosjektet bidra til å øke forståelsen og viljen til samhandling mellom medlemmer/beslutningstakere i majoritetsorganisasjoner og innvandrersorganisasjoner. Målet er at dialogmøtene skal skape et bedre grunnlag for, og styrke samarbeidet mellom, kommunen og ulike frivillige aktører i det lokale integreringsarbeidet.

KUD har i 2012 tildelt statstilskudd til tre råd for tro og livssyn: Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge. Rådene bidrar aktivt til dialog mellom tros- og livssynssamfunn i Norge, og de er viktige dialogpartnere for offentlige myndigheter.

KUD har i 2012 tildelt statstilskudd til Frivillighet Norge. Midlene skal brukes til drift av et sekretariat som skal bistå medlemsorganisasjonene når det gjelder bl.a. myndighetskontakt og organisasjonsdrift. Frivillighet Norge er en viktig dialogpartner for offentlige myndigheter.

Videre har KUD i 2012 utbetalt statstilskudd til om lag 380 frivilligsentraler. Frivilligsentralene skal være lokalt forankrede møteplasser, som er åpne og inkluderende for alle som har lyst til å delta innen frivillig virksomhet. Sentralene skal initiere, mobilisere og samordne frivillig aktivitet på lokalt plan. Frivilligsentralene har gjort det enklere for mange å delta i frivillig arbeid og er viktige møtesteder for frivillig innsats, deltakelse og tilhørighet i nærmiljøet. De har som mål å samarbeide med de positive kreftene som finnes lokalt: ulike lag og foreninger, menigheter, offentlige myndigheter og enkeltpersoner.

UD har kontakt og samarbeider med en rekke representanter for norsk sivil samfunn, inkludert minoritets-, innvandrers- og tros- og livssynsorganisasjoner. I arbeidet med fred og forsoning og med menneskerettigheter og demokrati, støtter departementet flere norske organisasjoner som bygger lokale nettverk, holder kontakt med norske myndigheter og yter støtte inn i land som gjennomgår kriser eller konflikter. UD støtter for eksempel tros- og livssynsorganisasjoner som Det mosaiske trossamfunn, Mellomkirkelig råd, Norges kristne råd og andre i deres dialogarbeid i Norge og utlandet. I tillegg støtter departementet Oslo-koalisjonen, som tilbyr kompetanse på religion og dialog, og videre dialog mellom religiøse grupper i Europa og i ulike konfliktland gjennom internasjonale organisasjoner som European Council of Religious Leaders (ECRL) med sekretariat i Oslo, samt en multikulturell dialog og en interreligiøs dialogrekke (Abrahamsdialogen) tilrettelagt av henholdsvis Chatham House og PRIO.

Utenriksministeren har holdt møter med ovennevnte organisasjoner og med Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Viktige målsetninger for arbeidet er å styrke kontakt og samarbeid

mellom befolkningsgrupper, inkludert mellom ulike trossamfunn, samt å bedre kommunikasjon mellom sivilt samfunn og norske og utenlandske myndigheter.

Tiltak 19: Videreutdanning om norske samfunnsforhold for religiøse ledere med utenlandsk bakgrunn

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Siden 2007 har Universitetet i Oslo, på oppdrag og med midler fra Arbeids- og Inkluderingsdepartementet/ Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, holdt kurset *Å være religiøs leder i det norske samfunnet*. Den tredje kursrekken avsluttes høsten 2012. Det har vært i overkant av 20 deltakere på hvert kurs, og de har kommet fra forskjellige trossamfunn.

Tiltak 20: Internasjonal dialog

Ansvar: Utenriksdepartementet

Utenrikspolitikken del av anti-terrorarbeidet er langsiktig og forebyggende. Kjernen i arbeidet er å støtte opp under FN's globale anti-terrorstrategi, vedtatt enstemmig av FN's Generalforsamling i 2006. Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF) er opprettet for å lede gjennomføringen av denne strategien, og konkret er mye av Utenriksdepartementets innsats rettet inn mot å støtte CTITF's prosjekter, og med prioritet til prosjekter innenfor søyle 4 av strategien; respekt for menneskerettighetene og rettsstatsprinsippene. Støtte til CTITF's ledende rolle i det internasjonale anti-terrorarbeidet, og norsk vektlegging av menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper ble også fremhevet i det norske innlegget under den tredje tilsynskonferansen for FN's globale strategi som fant sted i New York 28. – 29. juni 2012.

UD har bidratt med 4 mill NOK i perioden 2011-2013 til et CTITF-prosjekt som bistår Burkina Faso og Nigeria, som pilotland, med å gjennomføre hele den globale anti-terror strategien på land-nivå. Videre bidrar UD med kr 1,35 mill. for perioden 2012 – 2015 til et CTITF-prosjekt for gjennomføring av den globale anti-terrorstrategien i Sentral-Asia. UD støtter et prosjekt i regi av FN's anti-terroreksdirektorat (Counter-Terrorism Executive Directorate) med kr. 1,35 mill. for perioden 2012 -2015 som skal bidra til kompetansebygging i justissektoren og sivilt samfunn i Sør-Asia.

Norge sitter som medlem av FN's menneskerettighetsråd i perioden 2009-2012, og er dessuten en viktig støttespiller for FN's spesialrapportør for tros- og religionsfrihet. For øvrig er det å bidra til og delta i internasjonal dialog og å knytte kontakter med religiøse aktører internasjonalt, herunder organisasjoner som arbeider for å motvirke religiøs radikaliserings, en viktig del av UD's og ikke minst utenriksstasjonenes daglige virke, og dette arbeidet fortsetter, like målrettet og i like stort omfang som før.

Tiltak 21: Opplæring i norsk samfunnskunnskap og demokratiforståelse for nyankomne innvandrere

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Introduksjonsordningen er et viktig virkemiddel for kvalifisering av nyankomne flyktninger og deres familie. Programmet inneholder opplæring i norsk og samfunnskunnskap og andre tiltak som skal forberede for yrkes- og samfunnsdeltakelse. Både opplæring i norsk og samfunnskunnskap og introduksjonsordningen skal bidra til økt innsikt i norsk samfunnsliv og demokrati, som er en forutsetning for evnen til deltakelse i demokratiske prosesser. En sterk demokratisk kultur er et mål i seg selv for hele det norske samfunnet, men kan også medvirke til å styrke den enkeltes motstandskraft overfor voldelig ekstremistisk ideologi og således ha en forebyggende effekt på dette området. Ordningene er imidlertid ikke innført med en målsetning om å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

I 2011 var det ca 40 000 personer som deltok i opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Av gruppen som fikk rett og plikt til opplæring i 2008 var det 86 prosent som hadde oppfylt plikten innen tre år, det vil si at de har gjennomført 300 timer opplæring eller blitt fritatt fordi de kan norsk.

Det ble i juni 2011 vedtatt at det skal innføres obligatorisk avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap, og statlig tilsyn og plikt til kommunal internkontroll med kommunenes arbeid med introduksjonsloven. I tillegg ble timerammen utvidet fra 300 til 600 timer fra 1. januar 2012 for personer med rett og plikt til opplæring: 550 timer norskopplæring og 50 timer samfunnskunnskap på et språk som innvandreren forstår. Som et ledd i å utvikle og forbedre opplæringen, er en revidert læreplan tatt i bruk i opplæringen høsten 2012.

Tiltak 22: Politiets arbeid for dialog og ytringsfrihet

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Prosjektet *Trygghet og tillit* har hatt som oppgave å se på forbedringsområder i møtet mellom politiet og innvandrerbefolkningen. I prosjektperioden ble 22 tiltak prøvd ut. Tiltakene er utviklet og gjennomført av ansatte i førstelinjetjenesten. Eksempler på gjennomførte tiltak er opprettelse av muntlig klageordning, formalisert dialog med asylmottak, opplæring i intervju av mindreårige asylsøkere, dialog under avhør og opprettelse av dialogfora og rådgivingsgrupper. For ordenstjenesten ble det gjennomført tiltak som sykkelpatrulje, sonebil, mangfoldspatrulje og aktivt oppsøkende tjeneste. Alle hadde fokus på dialog, spesielt med personer med innvandrerbakgrunn.

Det er gjennomført fagdager som en del av prosjektet. Temaene har vært stereotyper, rasisme, makt og avmakt, fordommer, diskriminering og taktisk kommunikasjon. Det ble også produsert en film som på en humoristisk måte tar for seg ulike publikumsmøter. Filmen er blitt vist til ansatte ved ordenstjenesten, der den har dannet grunnlag for inngående diskusjon og refleksjon om hvordan oppdrag best kan løses. Stikkord har vært: vurdere, forklare og beklage.

I prosjektet er det vektlagt å samhandle, lytte og søke å forstå forventninger og tankesett til de nye befolkningsgruppene i Norge. Tilnærmingen har vært å vise respekt og synliggjøre vilje til ærlig og åpen dialog. Det har gitt politiet kunnskap og økt bevissthet om egne reaksjoner i møte med andre. Oslo politidistrikt har besluttet å videreføre fagdagene i alle divisjonene. Det vil bli foretatt en vurdering av om fagdagene skal gjennomføres i hele etaten.

Politidirektoratet viderefører dialogen med innvandrersorganisasjonene gjennom Det sentrale dialogforum. Forumet består av Politidirektoratet, Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD), Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM), Ungdom mot vold, Antirasistisk senter og Innvandrernes Landsorganisasjon (INLO). Det sentrale dialogforum har deltatt i prosjektet *Trygghet og tillits* referansegruppe.

Støtte til sårbare og utsatte personer

Tiltak 23: Styrket samarbeid mellom kriminalomsorgen og andre statlige og kommunale myndigheter

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Kriminalomsorgen har tilsatt tilbakeføringskoordinatorer i aktuelle fengsler. De skal samordne alle anstrengelser som gjøres i kriminalomsorgen og av andre statlige og kommunale myndigheter for å integrere lovbrøttere i samfunnet etter endt straffegjennomføring. Dette arbeidet er en del av regjeringens tilbakeføringsgaranti og arbeidet har blitt videreført i 2012. I alle kriminalomsorgens regioner er det opprettet regionkontakter for tilbakeføringsgarantien. De fleste av disse har også etablert arbeidsgrupper som skal legge strategier og samordne tilbakeføringsarbeidet i regionen. Regionkontaktene har en utstrakt kontakt med samarbeidende etater.

I kriminalomsorgens regioner er det etablert et organisatorisk element som skal samordne rehabiliteringsarbeidet i regionen og kalle inn samarbeidende etater, som for eksempel NAV ved behov.

Kriminalomsorgen har i 2012 etablert et samarbeid med VOX, Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk. VOX vil gi bistand i praksisnær opplæring i grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, regning, IKT og taleferdigheter.

Tiltak 24: Kriminalomsorgen skal kartlegge risikofaktorer generelt og individuelt

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

INFOFLYT utvalget har gjennomgått informasjonsutvekslingen mellom kriminalomsorgen og politiet og levert sin innstilling. Utvalget har foreslått et klarere hjemmelsgrunnlag for informasjonsflyt mellom de to etatene, samt flere tiltak som skal sikre at

informasjonsutvekslingen fungerer effektivt for å forebygge alvorlig kriminalitet. Med tanke på å styrke kvaliteten i informasjonsutvekslingen mellom kriminalomsorgen og politiet skal utvalgets rapport følges opp i 2013.

Kriminalomsorgen har innført teknologi og implementert løsninger som også vil kunne benyttes i utviklingen av et teknologibasert system for vurdering av individuell risiko. Dette arbeidet er påbegynt i 2012 og vil fortsette i 2013.

Tiltak 25: Videreutvikle politiets bekymringssamtale

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet

Politidirektoratet publiserte høsten 2011 «Veileder for politiets bekymringssamtale: Dialog for ansvar og positiv endring». Denne reviderte veilederen utgjør en betydelig videreutvikling innenfor arbeidet med politiets bekymringssamtale.

Målet er at veilederen skal gi en nasjonal standard både i forhold til sikre rutiner, likebehandling, dokumentasjon og kvalitet i gjennomføringen av bekymringssamtalen. Veilederen skal bidra til større bevissthet rundt bekymringssamtalen som forebyggende verktøy, samt bidra til god forberedelse og faglig sikker metodikk i gjennomføringen av samtalen.

Veilederen er gjort allment tilgjengelig via politiets nettsider www.politi.no. Den er distribuert til alle politidistrikter og til aktuelle særorgan.

Det er nå igangsatt et arbeid med å videreutvikle et undervisningsopplegg om bekymringssamtalen i samarbeid med Politihøgskolen. Det vil både være teoretisk og praktisk opplæring, som nå er innarbeidet på grunnutdanningen trinn III og i videreutdanningskurs i forebyggende arbeid. Det arbeides fortsatt med utvikling av undervisningsopplegg for politi som allerede er i praktisk arbeid, samt muligheten for å utvikle eget kurs for videreutdanning på lik linje med kurset om avhør av barn, da kompetansebehovet har mange fellestrekk.

Tiltak 26: Styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid gjennom samarbeid med politiråd/SLT

Ansvar: Kommunal- og regionaldepartementet/Husbanken og Justis- og beredskapsdepartementet

Politidirektoratet deltar i et bredt anlagt forvaltningssamarbeid på direktoratsnivå, hvor også Husbanken deltar. Styrking av politirådenes rolle gjennom bredere deltakelse fra flere forvaltningsorganer er blant de tema som diskuteres.

Husbanken har ikke inngått et eksplisitt samarbeid med politiråd/SLT, men har et samarbeid med kriminalomsorgen i flere regioner. Husbanken har en målrettet rolle i kommunens planarbeid, og ved å støtte prosjekter i regi av kriminalomsorgen bidrar Husbanken til å støtte opp under forebyggende tiltak som hindrer kriminalitet.

Eksempler på samarbeidstiltak av relevans for dette tiltaket er:

- Samarbeid mellom Husbanken, Kriminalomsorgen, Helse Vest, NAV Hordaland og Fylkesmannen i Hordaland om prosjektet ”Rom for alle - løslatt til eget hjem”. Prosjektet har som mål å utvikle samarbeidet mellom statlige aktører for å koordinere tjenester og virkemidler, og videreutvikle samarbeidet mellom stat og kommune om bosetting av løslatte.
- I Hordaland og Sogn og Fjordane er Husbanken i gang med et prosjekt der Kriminalomsorgen skal utvikle nye metoder som gjør at de statlige etatene er samordnet i forbindelse med løslatelse.
- Prosjekt FRIUNG i Drammen, hvor hovedmålet er å utvikle et helhetlig og koordinerende tilbud slik at ungdom kan få en tilrettelagt varig bolig, nettverk, og tjenestetilbud.
- Eget tilbakeføringsprosjekt i Tønsberg fengsel der innsatte kurses i hvordan de kan takle livet etter soning og samarbeid med det offentlige.
- Kvinnetiltaket Aurora i Bergen fengsel hvor hovedmålet er å sikre kvinner mer hensiktsmessig soning og et bedre ettervern.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med en ny melding til Stortinget om boligpolitikk, og denne kommer blant annet til å omhandle boligsituasjonen til personer som blir løslatt fra fengsel. Meldingen vil bli lagt fram i 2013.

Tiltak 27: Arbeid for å få flere til å fullføre videregående opplæring

Ansvar: Kunnskapsdepartementet

Ny GIV – gjennomføring i videregående opplæring er en nasjonal dugnad for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Dette er et treårig prosjekt som har som mål å etablere et varig samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner, for å bedre elevenes forutsetninger for å fullføre og bestå videregående opplæring.

Hovedtemaene for samarbeidet er:

- Felles mål for å bedre gjennomføring av videregående opplæring – og et felles data- og statistikkgrunnlag for å vurdere måloppnåelsen.
- Et systematisk samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner om oppfølging av elever med svake faglige prestasjoner og forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring.
- Bedre samarbeid mellom fylkeskommunene og NAV om ungdom som over tid har vært ute av utdanning og arbeidsliv. Styrking av oppfølgingstjenesten i fylkeskommunene.

Overgangsprosjektet ble iverksatt høsten 2010. Tiltakene i prosjektet svarer i hovedsak på de kritiske faktorene utdanningsforskningen peker på for at gjennomføringen i videregående opplæring kan økes. Hovedvekten er lagt på tett oppfølging av de svakeste elevene i siste del av 10. klasse og i videregående opplæring, slik at de skal få bedre forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring. Oppfølgingen

baseres på en avtale som inngås mellom elev/foresatte og skolen. Den vil legge særlig vekt på å utvikle elevenes regne-, skrive- og leseferdigheter, og ca. 2300 har våren 2011 gjennomført en intensiv opplæring i dette. For at denne intensivopplæringen skal bli best mulig, finansierer staten fem dagers skoloring av ca. 650 lærere i både ungdomsskoler og videregående skoler første året. Dette vil utbygges til å gjelde to lærere ved alle ungdomsskoler og videregående skoler.

Alle fylkeskommuner er med (99 videregående skoler), og inngår et tett samarbeid med kommunene. I alt deltok 205 skoler i 55 kommuner det første året. Antall kommuner og videregående skoler skal økes så raskt som mulig, og innen 2013 skal overgangsprosjektet dekke alle videregående skoler i landet, alle kommuner og alle ungdomsskoler i alle fylker. Prosjektperioden er planlagt å vare fram til 2013 og staten finansierer en prosjektledelse i hver fylkeskommune og en felles prosjektledelse i hvert fylke for de kommunene som deltar, til sammen to millioner kroner pr. fylke pr. år.

Oppfølgingsprosjektet ble igangsatt tidlig 2011. Målgruppen er vel 20 000 unge mellom 16 og 21 år som er utenfor arbeid og opplæring. Målet er å hjelpe flere i målgruppen inn i videregående opplæring eller ordinært arbeid. Dette skal gjøres ved å styrke samarbeidet mellom den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten (OT), de videregående skolene, fagopplæringen og NAV. Ved å etablere/forsterke et strukturert, samordnet og målrettet tverrsektorielt system for oppfølging av unge som er utenfor opplæring og arbeid, skal flere unge i målgruppen tilbys kvalifiserende tiltak. Forskriften til OT er endret med virkning fra 2012, med blant annet et sterkere fokus på at ungdom skal tilbys kvalifiserende tiltak. 760 ansatte i OT og NAV er kompetansehevet, og samarbeidet mellom OT og NAV meldes å være vesentlig forbedret. Det er videre etablert videreutdanningstilbud for ansatte i OT ved høyskolene i Finnmark og Telemark. Studiestart var høsten 2012.

Tiltak 28: Særskilt innsats overfor unge utenfor arbeidsmarkedet

Ansvar: Arbeidsdepartementet

Ungdom anses som en utsatt gruppe på arbeidsmarkedet, og er prioritert for oppfølging og inntak til arbeidsrettede tiltak hos NAV.

Ungdom under 20 år som står utenfor arbeid og utdanning har ofte ikke fullført videregående opplæring. Oppfølgingen av denne gruppen foregår derfor i samarbeid med fylkeskommunen. Ungdomsgarantien skal sikre tilbud om arbeidsmarkedstiltak fra Arbeids- og velferdsetaten til ungdom under 20 år som står uten arbeid eller skoleplass.

Oppfølgingsprosjektet under regjeringens satsing mot frafall i videregående opplæring, Ny GIV, skal styrke samarbeidet mellom Oppfølgingstjenesten og Arbeids- og velferdsetaten i fylkene om ungdom som har falt fra, eller står i fare for å falle fra videregående opplæring. Et viktig element i prosjektet er samarbeid om å tilby tilpassede kombinasjoner av opplæring fra fylkeskommunen og arbeidsrettede tiltak fra NAV, som kan bidra til at flere fullfører videregående opplæring. Prosjektet er treårig, med varighet ut 2013.

Fra 2013 vil regjeringen endre innretningen på garantiordningene for ungdom i alderen 20-24 år. Målgruppen for garantiene er arbeidsledig ungdom og ungdom med nedsatt arbeidsevne som er registrert som arbeidssøkere hos Arbeids- og velferdsetaten. Garantiene målrettes mot de ungdommene som har et reelt behov for bistand for å komme i arbeid, og skal i større grad ta hensyn til individuelle behov i den bistanden som gis. Fra 2013 skal arbeidsledig ungdom som har fått et oppfølgingsvedtak fra NAV om at de har behov for bistand for å komme i arbeid få en godkjent aktivitetsplan innen en måned. For ungdom med nedsatt arbeidsevne og behov for bistand for å komme i arbeid, skal 90 pst. til enhver tid ha en godkjent aktivitetsplan.

Tiltak 29: Tros- og livssynstilbud til innsatte

Ansvar: Justis- og beredskapsdepartementet og Kulturdepartementet

Rundskriv V-13B/2009 om samarbeid om tros- og livssynstjenester i fengsel, er blitt videreført. Formålet med rundskrivet er å klargjøre ansvarsforholdene og samarbeidsformene mellom tros- og livssynssamfunnene og kriminalomsorgen, samt å sikre oppfølging av og kontinuitet i tjenestetilbudet. Målet er å legge til rette for at alle innsatte skal ha mulighet til religions- og livssynsutøvelse. Det er den innsattes behov for tjenester som skal være styrende for tros- eller livssynssamfunnets atkomst til fengselet. Hensikten er å ivareta de innsattes ønsker om religiøs eller livssynsmessig betjening. Tros- og livssynssamfunn som omfattes av lov om trdomssamfunn og ymist anna eller lov om tilskott til livssynssamfunn kan gjøre tjeneste i norske fengsler etter rundskrivet.

En tidligere planlagt studie for å kartlegge innsattes ønsker om tros- og livssyn er ikke prioritert.

Tiltak 30: Strategi for å forebygge aggressiv og voldelig atferd blant barn og unge

Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet

Gjennom regjeringens ulike handlingsplaner mot vold i nære relasjoner har det de siste årene vært økende fokus på holdningsarbeid i skolen når det gjelder vold i nære relasjoner. For eksempel har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gjennomført et prøveprosjekt i videregående skole med særlig fokus på familierelasjoner, kommunikasjon og konflikthåndtering. Tiltaket har resultert i kurset Du, jeg - vi som er utviklet i et samarbeid mellom familievern og skolesektor. Kurset består av et tre ganger to timers kurs med fokus på identitet og historie, følelser og konfliktdempende språk. Kursmaterialet omfatter fagstoff og animasjonsfilmer som skolene kan benytte. Det er etablert en egen nettside www.dujegvi.no